

UDSKRIFT
AF
ØSTRE LANDSRETS RETSBOG

Den 19. marts 2018 kl. 09:30 holdt Østre Landsret offentligt retsmøde i retsbygningen, Bredgade 42, København.

Som dommere fungerede landsdommerne Ole Dybdahl, Tine Vuust og Morten Christensen, førstnævnte som rettens formand.

Der foretoges fortsat hovedforhandling

24. afd. nr. B-3448-14:

1) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

2) _____

3) _____

4) _____

5) _____

6) _____

7) _____

8) _____

9) _____

10) _____

11) _____

12) _____

13) _____

14) _____

15) _____

16) Inge Genefke og Bent Sørensens Antitortur Støttefond

som mandatar for _____

17) _____

18) _____

19) _____

20) _____

21) _____

22) _____

23) _____

(advokat Christian F. Jensen, besk., for sagsøgerne 2 til 15 og 17 til 23,
og advokat Christian Harlang for så vidt angår sagsøgerne 1 og 16 samt
den del af sagen, hvori der ikke er dækning under den meddelte fri proces)
mod

Forsvarsministeriet

(advokat Peter Biering)

For sagsøgerne mødte advokat Christian Harlang og advokat Christian F. Jensen.

For sagsøgte mødte advokat Peter Biering. Med advokaten mødte tillige advokatfuldmægtigene Emil Wetendorff Nørgaard og Malthe Gade Jeppesen.

Der var ikke mødt nogen sagsøgere.

Som vidne mødte stabschef Jan Hjelmager.

Der fremlagdes Værnsfælles Forsvarskommandos brev af 26. februar 2018 vedrørende ophævelse af vidnet Jan Hjelmagers tavshedspligt med nærmere angivne begrænsninger. Retsformanden gennemgik indholdet af brevet og formanede vidnet behørigt på baggrund heraf.

Jan Hjelmager forklarede blandt andet, at han i dag er tjenestegørende i forsvaret. Han var på hold 4 stabschef og fungerede som chefens højre hånd. Han stod endvidere for planlægning i staben. Han havde ansvaret for stabspersonalet fra uddannelsesperioden i Danmark og indtil hjemsendelsen i februar 2005. Uddannelsen blev påbegyndt i Danmark ca. seks måneder før udsendelsen. Under den missionsforberedende uddannelse modtog de rapporter fra hold 3, som indgik i deres øvelser i staben. Hold 3 havde været i Irak som besættel-

sesmagt, mens hold 4 skulle udsendes til landet med henblik på at støtte og mentorere de irakiske styrker.

Samarbejdet mellem stabssektionerne var udmærket. Der kunne være uenighed mellem sektionerne, der bød ind med hver deres faglighed. Det ville være vidnet, der i tilfælde af uenighed måtte træffe afgørelse, eller John Dalby, såfremt det lå uden for vidnets kompetence. De planlagde og gennemførte ikke operationer, medmindre de mente, at de havde det fornødne grundlag herfor.

John Dalby gav ham ansvaret for planlægningen af Operation Green Desert. Han havde ikke opfattelsen af, at efterretningsoplysningerne, som lå til grund for operationen, var utroværdige. Andy Lyng var forbindelsesofficer til irakerne og havde god føling med, hvad der foregik i området omkring Az Zubayr. Alle operationer blev gennemført på et sagligt grundlag – også henset til, at enhver operation potentielt kunne bringe danske soldaters liv i fare. Bataljonen havde et stort fokus på gennemførelsen af valget i februar 2005 i Irak og talte meget med de irakiske bataljoner herom og om stemningen blandt lokale. De irakiske sikkerhedsstyrker havde også stor opmærksomhed på valget. Han mener derfor ikke, at der på daværende tidspunkt var et ”issue” omkring troværdigheden af den irakiske efterretningskilde.

I overvejelserne forud for Operation Green Desert var de i staben meget opmærksomme på, om trusselsbilledet kunne begrunde en så stor operation. Det indgik også i overvejelserne, at man kunne opnå en vurdering af, hvor langt de var i uddannelsen af de irakiske styrker. Irakernes efterretningsarbejde var i positiv udvikling, hvorfor bataljonen var mere lydhør over for irakiske ønsker om bistand. Under planlægningen havde de møder med repræsentanter for de irakiske bataljoner, repræsentanter for politiet og lokale dommere. Irakerne planlagde selv operationen, mens den danske bataljon monitorerede og mentorede irakerne i denne proces. Trusselsbilledet indgik løbende i processen, herunder i afvejningen af, om de med operationen forbundne risici talte afgørende imod at gennemføre operationen.

Han kan ikke huske, at der skulle være blevet udarbejdet et annekse om anvendelse af combat cameras under Operation Green Desert. Et sådant bilag kunne udarbejdes af såvel operationssektionen som efterretningssektionen. Han ville helt sikkert have fået at vide, hvis John Dalby havde befalet Anders Kærgaard at udarbejde et annekse om anvendelse af com-

bat cameras. De havde ikke personel, der var uddannet til at indgå i et combat camera team. Han har heller ikke hørt om, at John Dalby skulle have befalet Anders Kærgaard at ændre i target folder'en, herunder klassificeringen af efterretningskilden.

Han deltog ikke i selve operationen, idet han fungerede som backup i forhold til John Dalby, der selv deltog i operationen. Han var således placeret i TOC'en som senior duty officer.

Forevist TOC-log, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 417 ff., forklarede han, at der under en operation som Operation Green Desert i TOC'en typisk sidder to-tre hjælpere, der nedskriver, hvad der passerer. Loggen indeholder således radiokommunikationen under operationen. TOC'en var udstyret med højttalere, så personerne i TOC'en kunne høre, hvad der blev kommunikeret. TOC-loggen er principielt, som den er, og der bliver som udgangspunkt ikke efterfølgende foretaget rettelser. Der kan godt være detaljer, som ikke kommer med i TOC-loggen, eller enkelte misforståelser i loggen. Meldingen kl. 06:28, jf. samme ekstraktbinds side 422, fra "63" til "72" går ud på, at tilbageholdte skal igennem den lokation, der har kodeordet "Vienna". Det kan godt passe, at det var Shaiba Log Base. Meldingen er kommet fra den fremskudte kommandostation. Danskerne havde ikke tilbageholdte, så det må sigte til de personer, som irakerne havde tilbageholdt. Meldingen kl. 06:30 er et spørgsmål fra TOC'en til den fremskudte kommandostation, om TOC'en skulle advisere briterne om de tilbageholdte. Briterne holdt til ca. 300 meter fra TOC'en. Meldingen kl. 08:13, jf. samme ekstraktbinds side 425, vedrører højst sandsynligt en transport af fanger, som irakerne havde taget. Spejdereskadronen var kommet med i den pågældende "dråbe" af køretøjer fra CYAN 4. En "dråbe" består typisk af 8-12 køretøjer, hvilket er et antal som muliggør, at de kan forsvare sig. Meldingen kl. 08:25 omhandler, at de danske køretøjer fulgte de irakiske køretøjer med fanger til den lokation på Shaiba Log Base, hvor screening skulle finde sted. Den britiske brigade var klar til at gennemføre screening, hvorfor det i "Aktion" er anført, "Meldt til BDE". Der gik således også meldinger opad i systemet om, hvordan operationen forløb. Meldingen kl. 08:27 omhandler den tidligere omtalte "dråbe" af køretøjer. Meldingen kl. 09:15, jf. samme ekstraktbinds side 426, er givet af John Dalby. Han vil mene, at det er irakerne, der var ved at overlevere de tilbageholdte til briterne. Når man kørte ind til Shaiba Log Base af East Gate og kørte op til den danske lejr, passerede man de telte, som briterne anvendte til screening. Den efterfølgende melding ved løbenummer 62 drejer sig om, at der skulle tages kontakt til Royal Dragoon Guard. Han ved ikke, hvad der i meldingen sigtes til med "council". De lokale myndigheder havde et

council, og det er muligt, at det er dette "council", der er tænkt på. Meldingen kl. 09:38 går ud på, at der skulle tages kontakt til briterne, således at de kunne udvirke, at TSU afleverede tilbageholdte på Shaiba Log Base. Den danske bataljon arbejdede ikke meget sammen med TSU, hvorfor beskeden skulle gives til briterne. TSU'erne var bedre uddannet og bevæbnet end de øvrige irakiske styrker, så de irakiske bataljoner så det som en sikkerhed, at TSU medvirkede til operationen. Det lå ikke planen, at TSU skulle håndtere de tilfangede. Det var, så vidt han husker, meningen, at tilfangetagne skulle håndteres af det irakiske lokalpoliti og de irakiske bataljoner. Det var således, det normalt blev tilrettelagt. Meldingen kl. 11:14, jf. samme ekstraktbinds side 427, omhandler, at de danske styrker skulle være klar til at modtage køretøjer og tanke disse. Meldingen kl. 12:32, jf. samme ekstraktbinds side 428, omhandler, at den danske bataljon havde nogle transportkøretøjer, som stod klar, hvis det blev nødvendigt. Forespørgslen går på, om de danske lastbiler fortsat skulle holdes klar til transport af tilbageholdte. Meldingen kl. 15:40 omhandler, at danske lastbiler ikke skulle bruges til transport af tilfangetagne. Meldingen kl. 16:24 omhandler Royal Dragoon Guard, der ikke indgik under den danske bataljon.

Danskerne medvirkede ikke til screening eller intim kropsundersøgelse af de tilbageholdte. Det er sikkert korrekt, at John Dalby havde bestemt, at han skulle deltage i udspørgen, hvis noget sådant skulle udføres af danske soldater. Militærjuristen Kenneth Buhl ville sikkert også skulle medvirke. Screeningen blev foretaget, fordi det fremgik af efterretningsgrundlaget, at der muligvis var personer, som var fjendtligt indstillede over for koalitionsstyrkerne. Screeningen skulle således afdække, om nogen af de tilbageholdte figurerede i en britisk database som oprørere. Danskerne rådede ikke over hunde, men det gjorde briterne.

Forevist instruks af 16. juli 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 41, forklarede han, at det er den instruks, de skulle følge omkring indberetninger om tilfangetagne.

En Daily Sitrep er en daglig indberetning til HOKs operationscenter, jf. eksempelvis tillægsekstraktens bind 1, side 449 ff. De blev udarbejdet af en vagthavende officer, og vidnet læste dem igennem inden fremsendelse til HOK. I den pågældende rapport omtales blandt andet Operation Green Desert. Det fremgår af rapporten, at DANBAT, 602 og 601 irakiske bataljon, et kompagni fra TSU, Corrunna Coy (UK), Royal Engineer Search Team (UK), Weapons Intelligence Section (UK), Ammunition Technical Officer (UK), Scene of Crime Officer (UK), et pansret køretøj og en helikopter deltog i operationen. Det lokale irakiske politi blev først varslet i sidste øjeblik, fordi man havde dårlige erfaringer med

operationer, hvor de var blevet inddraget tidligt og havde handlet illoyalt. Det lokale politi havde ikke nogen vigtig rolle i forbindelse med operationen. Bemærkningen i rapporten om de irakiske styrkers faglige standpunkt var en slags prognose for, hvorledes de ville kunne klare sig i forbindelse med opretholdelse af sikkerheden i landet under valget i februar 2005. De danske soldater havde ikke foretaget tilbageholdelser (haft hånd på nogen). Derfor er der under afsnittet om tilbageholdte anført tallet nul.

De udarbejdede også ugentlige opsummeringer på, hvad der skete, jf. eksempelvis tillægsekstraktens bind 1, side 461 ff. Punkt 3.3 i den pågældende ugerapport omhandler blandt andet resultatet af Operation Green Desert, som var tilfredsstillende. Beslaglagt "sprængstof/krudt" kunne have været anvendt til vejsidebomber.

Punkt 7.2.2., 1. afsnit, i End of tour rapporten for hold 4, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 520, er en korrekt beskrivelse af tilbageholdte og internerede under udsendelsen af hold 4. Han erindrer ikke, hvad der står i det "blændede" afsnit i samme punkt. Han må antage, at rapportens liste over særlige hændelser er komplet. Han mener ikke, at der i listen mangler hændelser omkring fangemishandling. Et overgreb på civile irakere ville skulle rapporteres som en særlig hændelse.

Han overvejede på intet tidspunkt i forbindelse med Operation Green Desert, at tilfangede kunne blive udsat for tortur. De modtog ikke rapporter fra de danske soldater om fangemishandling, men vidste godt, at tortur kunne forekomme i Irak.

Udspurgt af advokat Christian F. Jensen forklarede han, at den missionsforberedende uddannelse for hold 4 blev påbegyndt i februar 2004. Sådant uddannelse indledes ofte med, at hjemkomne soldater medvirker til briefing af det nye hold, der skal forberede sig til udsendelse. Forberedelsen løber helt indtil udsendelsen. Hold 3 havde Hommel-sagen, så den var hold 4 opdateret på. De blev undervist i fangehandtering. Det indgik også i uddannelsen, at hold 4 ikke skulle udsendes til Irak som besættelsesmagt. Det var militærjuristen og efterretningssektionen, der fra hold 3 modtog rapporter, herunder om tilbageholdte. Militærjuristen orienterede de andre i staben herom i det omfang, det var relevant, f.eks. hvis der var en ændret procedure. Det var et vigtigt led i forberedelsen at modtage oplysninger fra hold 3. Han mindes ikke at være blevet briefet om en rapport om klager fra otte fanger i Irak. De talte om, at det irakiske politi kunne være hårdhændet over for fanger. Det kunne være vanskeligt at sondre mellem, om den hårdhændede behandling var et led i en stammekon-

flikt eller udtryk for det lokale politis handlinger. De hørte ikke særligt meget om TSU, for TSU opererede også under hold 3's udsendelse i det britiske område. Den irakiske hær (ING) blev først samlet medio 2004. Han kan ikke huske, hvornår TSU blev samlet som en enhed. Han mener at huske, at det enten var amerikanerne eller briterne, der uddannede TSU. De var vist udstyret med våben m.v. fra den tidligere irakiske hærs lagre. Oprørerne kunne være bedre udrustet end de irakiske sikkerhedsstyrker. Generelt følte de irakiske styrker i begyndelsen, at de ikke kunne matche oprørsstyrkerne, fordi oprørerne var bedre udrustet.

På tidspunktet for Operation Green Desert havde 601 og 602 ING fået så mange våben og så meget udstyr, at de selv var i stand til at gennemføre operationer. De var meget interesserede i at lære af danskerne, hvordan man planlægger en operation. Han vil tro, at de irakiske styrker havde kapacitet til på det praktiske plan at gennemføre operationen på egen hånd.

Han er ikke blevet afhørt af Forsvarets Auditørkorps om videooptagelsen fra CYAN 4.

Foreholdt John Dalbys forklaring til auditørrapport, jf. tillægsekstraktens bind 2, side 681, 5. afsnit, forklarede han, at han jo ikke behøver at være enig med sin tidligere chef. Vidnet arbejdede meget sammen med planlægningsafdelingen i 601 og 602 ING. Kvaliteten af bataljonernes kompagnier varierede en del. Der var officerer i både 601 og 602 ING, der havde mange års erfaring. Han ved ikke, hvor mange års erfaring efterretningsofficeren, der gav oplysninger til brug for Operation Green Desert, havde.

De soldater, han talte med, havde ikke været i den tidligere irakiske republikanergarde under Saddam Hussein. Det var almindelige officerer i en mellemstlig hær. Han talte ikke med dem om tortur, men havde haft samtaler med dem om anvendelse af kemiske våben. Han havde hørt, at de "slemme drenge" kom fra republikanergarden.

Foreholdt Kenneth Buhls forklaring for landsretten kan han genkende, at de nogle gange talte om, at man som civil iraker kunne risikere at blive udsat for overgreb i de irakiske styrkers varetægt. De talte ikke om en risiko for at fanger kunne blive udsat for falanga eller tortur i form af elektriske stød. Det irakiske politi var begyndt at få autoritet, men bataljonen arbejdede ikke meget sammen med det lokale politi. Den danske bataljon samarbejdede primært med de irakiske sikkerhedsstyrker. Drøftelserne om risikoen for hårdhæn-

det behandling i irakiske styrkers varetægt gik primært på det lokale irakiske politi. ”Hårdhændet behandling” er i hans verden ikke f.eks., at demonstranter sættes i ”futtog”. Det vil derimod være hårdhændet behandling, hvis man er blevet slået gul og blå.

Hvis efterretningsgrundlaget for Operation Green Desert ikke havde været på plads, ville de ikke have gennemført operationen. Anders Kærgaard var en af ”lead planterne” på operationen. Der var en kort drøftelse af efterretningsoplysningernes kvalitet på et af de indledende stabsmøder. Der var intet efterretningsmæssigt, der talte imod operationen, og der var mere end én kilde. Der var således informationer fra Andy Lyng, efterretningsofficeren fra den ene irakiske bataljon samt den betryggelse, der lå i, at en dommer havde indvilliget i at udstede en retskendelse til brug under operationen. De havde i forbindelse med planlægning af andre operationer oplevet, at en dommer ikke ville give retskendelse hertil. Der var meget fokus på det område, hvor operationen blev gennemført, idet der var mange vejsidebomber.

Det afhang af TOC-vagtens evner, om vedkommende førte TOC-loggen i hånden eller på PC. Dokumentet kunne i princippet godt ændres efterfølgende, men blev afsluttet hver dag.

Han var ikke til stede ved screeningen, da denne blev gennemført.

Han husker ikke nærmere om, hvilke våben der blev fundet under operationen, ud over at der blev fundet håndvåben og maskingeværer. Et maskingevær hviler på støtteben og er typisk båndfødet. En Kalashnikov er et håndvåben. Det var på daværende tidspunkt ikke lovligt at færdes med håndvåben i Irak. Han mener heller ikke, at irakere måtte besidde sådanne våben. Man gav fra irakisk side nogle af sheikerne tilladelse til at besidde håndvåben, fordi der kunne være prestige i at bære f.eks. en pistol.

Det lokale irakiske politi fra Az Zubayr var til stede under operationen, men de blev som sagt inddraget sent. Han støtter blandt andet sin erindring herom på fotos, han efterfølgende har set.

Forevist Frago 284, Amendment 1, jf. ekstraktens bind V, side 386, forklarede han, at mentorering og monitorering af ING og TSU skulle forestås af MP’erne. Det ville derfor typisk omfatte ”search-delen”, men man mentorede også irakerne i forbindelse med tilbageholdelser.

Han husker den hændelse, hvor en wahabist kom til at sprænge sig selv i luften, men erindringer ikke, om det skete før eller efter Operation Green Desert. Det var bataljonens vurdering, at operationen bidrog til at højne sikkerheden i området.

Som vidne mødte Pernille Hedin.

Der fremlagdes Værnsfælles Forsvarskommandos brev af 4. december 2017 vedrørende ophævelse af vidnet Pernille Hedins tavshedspligt med nærmere angivne begrænsninger. Retsformanden gennemgik indholdet af brevet og formanede vidnet behørigt på baggrund heraf.

Pernille Hedin forklarede blandt andet, at hun kortvarigt var militærjurist på hold 3. Hun er i dag chef i Forsvarsministeriets Materiel- og Indkøbsstyrelse. Ifølge forsvarets DeMars-system blev hun ringet op den 5. august 2004 og fik at vide, at hun skulle udsendes til Irak. Hun afrejste den 9. august 2004. Hun mener at huske, at hun havde en overnatning i Kuwait og ankom til Shaiba Log Base dagen efter. Hun nåede ikke at blive briefet inden udsendelsen, så hun kunne først sætte sig ind i operationsgrundlaget efter sin ankomst i Irak. Hun nåede ikke at tale med Kurt Borgkvist. Hun modtog en rodebunke af papirer. Der lå blandt andet nogle sager om udbetaling af erstatning. Det var ikke nogen stor bunke. Hun gennemlæste ikke Kurt Borgkvists månedsrapporter og har ikke set rapporterne eller bilag dertil.

Hold 3 var præget af en trist stemning, fordi kolleger var blevet hjemsendt, og der kørte en sag i pressen. Hun spurgte ikke nærmere ind til forløbet, men fokuserede på at tilbyde kollegerne sin assistance. Hun returnerede til Danmark den 19. august 2004. Hun nåede under udsendelsen at gennemgå operationsgrundlaget, aflægge besøg ved gaten, hvor lokale kunne fremsætte erstatningskrav, og besøge Camp Eden. Hold 3 var ved at skalere ned, fordi de skulle rejse hjem, så der var ikke så mange aktiviteter, som krævede hendes indsats. Hun beskæftigede sig ikke med tilbageholdte og hørte, så vidt hun husker, intet om, hvordan irakerne behandlede fanger. Hun talte med Kenneth Buhl, da han ankom. Hun mindes ikke at have talt med ham om tilbageholdte. Hun overleverede en erstatningssag, og det var det. Kenneth Buhl havde haft langt bedre tid til at forberede sin udsendelse, så hun havde i realiteten intet, som hun kunne overlevere til ham. Efter sin hjemkomst tiltrådte hun sin hidtidige stilling og beskæftigede sig ikke mere med den danske mission i Irak.

Udspurgt af advokat Christian F. Jensen forklarede hun, at det var personeltjenesten, der havde besluttet at udsende hende til Irak. Det var måske, fordi de ønskede, at der skulle være en militærjurist på hold 3, indtil hold 4 ankom. Der var ikke tid til nogen orienterende samtale, ej heller om hold 3's fangetilsyn. Hun havde kun tid til at orientere sig om forløbet i Hommel-sagen, der havde ført til hjemsendelserne. Hun arbejdede i Flyvertaktisk Kommando og havde intet kendskab til forholdene i Irak. Flyvertaktisk Kommando var ikke involveret i missionen i Irak.

Retten midlertidig hævet kl. 12.00.

Retten sat på ny kl. 13.00.

Som vidne fremstod på ny Kenneth Øhlenschlæger Buhl, der behørigt formået afgav fortsat forklaring.

Der blev under afhøringen af vidnet forevist et kort uddrag af den tidligere under hovedforhandlingen dokumenterede film Bataljonen.

Kenneth Øhlenschlæger Buhl forklarede blandt andet, at han var placeret i operationssektionen på hold 4, men han havde efter aftale med John Dalby også adgang til at rapportere direkte til John Dalby. Vidnet fandt det mest hensigtsmæssigt, at hans rådgivning af John Dalby kunne finde sted direkte og uden "filter". Denne tilrettelæggelse af den militærjuridiske rådgivning var i overensstemmelse med sædvanlig kutyme. Han havde et fortrinligt forhold til John Dalby. De havde tidligere arbejdet sammen i et-to år i Forsvarskommandoen.

Han talte ikke med Kurt Borgkvist, inden han blev udsendt til Irak. Han kan ikke huske, om han læste Kurt Borgkvists rapporter inden udsendelsen. Forevist månedsrapport for juni 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 125 ff., forklarede han, at han ikke erindrer at have set denne tidligere. Den er dateret kort tid inden, vidnet tog afsted til Irak.

Militærjurist Pernille Hedin var på hold 3, da han ankom. Han talte med hende om overlevering til hold 4. Samtalerne koncentrerede sig om to fanger og markskadesager. Han brugte ellers sin tid på at følge op på de direktiver, der var blevet fastlagt, og sikre sig, at

soldaterne havde forstået direktiverne. Markskadesagerne lagde også beslag på en del tid. Der var endvidere en træfning med mehdimilitzen den 7. august 2004, som de brugte en del tid på. Der var ”bystanders”, som var blevet ramt under træfningen, og vidnet anvendte tid på at håndtere disse personskader, herunder udbetaling af kulancemæssig godtgørelse. ”Kulancemæssig godtgørelse” var udbetaling af erstatning uden skyld. Der var to hensyn, som skulle tilgodeses. På den ene side ønskede den danske stat ikke at påtage sig skylden for skader, som den danske stat ikke var ansvarlig for. På den anden side var der i Irak tradition for betaling af ”blodpenge” (bodsydelse) for at bilægge konflikter. Der havde i lokalsamfundet udviklet sig ”takster” for forskellige typer af skader, som bataljonen lod sig inspirere af. Kulancemæssig betaling kunne komme på tale i relation til såvel tingsskade som personskade. Den udbetaling af erstatning for en vandbøffel, som vises i dokumentarfilmen Bataljonen, blev håndteret i overensstemmelse retningslinjerne for udbetaling af kulancemæssig godtgørelse i internationale operationer, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 82. Vandbøflen var blevet skudt af en dansk soldat. Han vil mene, at det var velkendt i lokalbefolkningen, at der var mulighed for at fremsætte krav over for den danske bataljon om kulancemæssig godtgørelse. Han oplevede således flere gange, at lokale fremsatte krav, som ikke kunne verificeres, så de må have været godt bekendt med ordningen. Han er enig i vurderingen i punkt 7.3 om erstatningssager i End of Tour rapporten for hold 4, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 520. Han vil tro, at det er ham, der har forfattet punktet. For at undgå hævnakter kunne den danske bataljon i forskellige tilfælde med fordel betale ”blodpenge” (bodsydelse) og derved opnå aflad. Man undgik herved for relativt små pengebeløb unødvendige konflikter med lokale om hændelser, der havde påført nogle en skade, men som f.eks. var resultatet af lovligt selvforsvar fra de danske styrkers side. Han ville have sagsbehandlet en anmodning om erstatning fra de 23 irakere i sagen, hvis de havde rejst et krav over for bataljonen.

Han læste og gjorde sig fortrolig med magtanvendelsesdirektivet af 25. august 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 62 ff. Den danske bataljons muligheder for at foretage tilbageholdelse var begrænsede, som det også fremgår af direktivets punkt 19. Vedkommende skulle udgøre en væsentlig sikkerhedsrisiko. Hvis en person udgjorde en væsentlig sikkerhedsrisiko, skulle vedkommende overføres til den britiske detentionsfacilitet. I modsat fald skulle personen løslades. Punkt 21 fastslår, at tilbageholdte skulle behandles humant og værdigt. Han deltog ikke i uddannelsen af irakiske soldater, men vil tro, at de danske soldater videreførte samme standarder i undervisningen af irakiske soldater.

Han er i bogen "Et land i krig" på side 295 f. gengivet korrekt, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 548 f. Det er fortsat hans opfattelse, at ordningen om, at briterne forestod tilbageholdelser, var juridisk holdbar. Dette støtter han blandt andet på den tredje Genevekonvention. Foreholdt Kurt Borgkvists forklaring for landsretten om ansvaret for tilbageholdelser, forklarede han, at det måtte være nationaliteten på den enhed, der foretog en tilbageholdelse, der var afgørende for ansvaret for behandlingen af den tilfangetagne.

Under Operation Green Desert var der lagt op til, at irakerne skulle være i "forsædet" og herunder forestå tilbageholdelser, mens danskerne skulle være i "bagsædet". Det var kun i tilfælde af, at tingene kom ud af kontrol, at danskerne kunne komme i en situation, hvor de ville komme til at tage fanger.

Magtanvendelsesdirektivets punkt 22, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 65, om overdragelse af tilbageholdte indebar, at de danske soldater alene kunne overdrage til britiske styrker. En overdragelse til irakiske styrker skulle forinden forelægges for forsvarsministeren. Han må på hold 4 have haft opgaven med at orientere soldaterne om rækkevidden af handle- og meldepligten i magtanvendelsesdirektivets punkt 25 og 26. Det er hans formodning, at soldaterne var opmærksomme herpå. Han har hørt om en episode, hvor danske soldater greb ind under Operation Green Desert. Hold 4 skulle gennemføre tilsyn mindst 2 gange om året med fanger i den britiske detentionsfacilitet (DTFC), som danske styrker på tidligere hold havde tilbageholdt. Han deltog selv i to tilsyn under sin udsendelse.

Udspørgen er en normal samtale, hvor man stiller spørgsmål om vedkommendes gøren og laden. Under en afhøring sammenholdes vedkommendes forklaring med andre kilder, og personens forklaring udfordres. Hold 4 måtte alene foretage udspørgen, fordi MP'erne ikke var uddannet i at foretage afhøringer, ligesom der havde været dårlige erfaringer med gennemførelse af afhøring i Hommel-sagen. Problemet i den sag var, at danske sprogofficerer var blevet uddannet under den kolde krig, herunder i afhøringsmetoder, som danske soldater dengang kunne risikere at blive udsat for. Alle i den danske bataljon kunne i princippet gennemføre udspørgen af en tilbageholdt. De gange, hvor bataljonen havde folk inde, overværede vidnet sådan udspørgen på John Dalbys vegne. Han overværede ikke under sådan udspørgen nogen hårdhændet behandling af tilbageholdte og var faktisk lidt frustreret over, at der ikke blev stillet tilpas nærgående spørgsmål. Enhver person, der blev taget ind i lejren, ville blive kropsvisiteret, men det var ikke en del af en udspørgen at fore-

tage en intim kropsundersøgelse. Hvis der skulle gennemføres en afhøring (tactical questioning), skulle dette forestås af briterne.

Memoet af 28. august 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 224 ff. er forfattet af ham. Baggrunden for memoet var, at briterne havde givet udtryk for, at de ønskede at minimere antallet af tilbageholdte i deres detentionsfacilitet. Briterne havde derfor forespurgt den danske bataljon, om nogle tilbageholdte kunne løslades. I forbindelse med en generel amnesti så bataljonen en mulighed for, at de to personer, som tidligere danske hold havde tilbageholdt, kunne løslades. En af disse tilbageholdte blev beskrevet som overordentlig farlig. Det er disse to personer, der er omtalt i månedsrapporten for september 2004, punkt 3, jf. samme ekstraktbind, side 233, og som blev løsladt. Der var herefter ikke andre personer, som hold 4 førte tilsyn med.

Han deltog i planlægningen af Operation Green Desert, men, så vidt han husker, ikke i drøftelser om efterretningsgrundlaget for operationen. Han indgik i staben, hvor operationen blev drøftet, men han kan ikke afvise, at der i efterretningssektionen kan have været ført drøftelser om efterretningernes pålidelighed. Han kan ikke huske noget om, at John Dalby skulle have befalet Anders Kærgaard at ændre i target folder'en.

Han havde mulighed for dengang at gennemgå Frago 284, amendment 1, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 382. Når operationsbefalingen var udstedt, ville det typisk være for sent at fremkomme med eventuelle indsigelser. Han mindes ikke, at han skulle have haft betænkeligheder i forbindelse med Operation Green Desert. Rules of engagement gjaldt for koalitionen. De irakiske styrker indgik ikke i koalitionen og var derfor ikke omfattet af Rules of engagement. Han erindrer ikke, hvad der står i de "blændede" afsnit i Rules of engagement, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 390 f. Han husker ikke, om der står noget om tilbageholdelser. Frago 284, punkt 3, litra g) omhandler under "prepare" en fangetransport, hvor de danske styrker skulle stille med lastbiler, og de irakiske styrker skulle sørge for bevogtning. Han vil mene, at fanger, der blev transporteret på denne vis, fortsat ville være i irakisk varetægt og dermed ikke være de danske soldaters ansvar. De danske styrker skulle kun være et logistisk støtteelement. Punktet fastlagde alene, at man skulle forberede sig på denne aktivitet, men ikke at den nødvendigvis skulle gennemføres.

Han husker ikke, om han medvirkede til, at der blev stillet krav om, at irakerne skulle sørge for de nødvendige retskendelser til brug for operationen. Han vil tro, at danskernes krav

herom over for irakerne som omtalt i Post operation report, punkt 2.2, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 413, blev imødekommet, men han husker ikke at have set kendelsen. En dommerkendelse skulle typisk indhentes hos dommeren i Al Qurnah. Denne dommer var pålidelig. Der var grænser for, hvor mange detaljer man af sikkerhedsmæssige hensyn kunne forelægge for dommeren, der generelt var meget imødekommende. Han erindrer ikke eksempler på, at dommeren havde nægtet en retskendelse.

Han deltog i Operation Green Desert ude på den fremskudte kommandostation for umiddelbart at kunne rådgive John Dalby. Der opstod ikke under operationen behov for militær-juridisk rådgivning af chefen.

Han bekendt deltog de danske soldater ikke i screening af de tilbageholdte. Han deltog heller ikke selv heri. Screening var typisk en efterretningsopgave og dermed en britisk opgave. Det forekommer sandsynligt, at John Dalby havde udstukket den forholdsregel, at John Dalby eller en stedfortræder skulle deltage i screeninger, hvis sådanne blev gennemført af danske soldater. Han vil ikke generelt afvise, at man kunne foretage en rektalundersøgelse, men han tror ikke, at det skete under Operation Green Desert. En rektalundersøgelse måtte forudsætte, at man havde mistanke om, at vedkommende havde skjult noget i endetarmen, og det kunne næppe have været tilfældet under denne operation.

Man kunne vel ikke udelukke, at tilbageholdte kunne risikere at blive udsat for tortur, men behandlingen af de tilbageholdte var jo et irakisk anliggende. Han gjorde sig på tidspunktet for operationen ikke overvejelser herom i forhold til de personer, der blev tilbageholdt. Han ved ikke, om andre gjorde sig sådanne overvejelser.

Der opstod spørgsmål om, hvorvidt sagsøgernes advokater på ny skulle have adgang til at afhøre vidnet. Efter votering tilkendegav retsformanden, at sagsøgernes advokater kan stille yderligere supplerende spørgsmål i det omfang, modafhøringen giver anledning hertil, og sådanne spørgsmål bør kunne søges besvaret inden for ti minutter.

Afhøring af vidnet blev genoptaget kl. 14.33.

Udspurgt på ny af advokat Christian Harlang forklarede han, at spørgsmål om udlevering af fanger til irakerne skulle ”vende forsvarsministerens bord”. Han antager, at dette fremgår af magtanvendelsesdirektivet. Princippet blev i så fald implementeret i august 2004,

men der blev ikke behov for at bringe reglen i anvendelsen. Han mener ikke, at reglen in-
debar, at man på hold 4 søgte at undgå sådanne situationer, der skulle forelægges for mini-
steren. Det første stabsmøde efter Operation Green Desert fandt sted ud på eftermiddagen
den 25. november 2004. Der var daglige stabsmøder.

Han erindrer ikke baggrunden for bemærkningen i punkt 5.3, 3. afsnit, sidste punktum, i
Post operation report af 29. november 2004, jf. tillægsekstraktens bind 1, side 415, om, at
”handling of detainees must be monitored closely”. ”Search and arrest” er en integreret
fase, som foregår på målet. Man vil i princippet godt kunne gennemføre ”arrest” uden at
udføre ”search, men det vil typisk give god mening at gennemføre begge aktiviteter. Det
var et irakisk anliggende, om operationen tog sigte på navngivne personer. Han er ikke
bekendt hermed. Han husker ikke baggrunden for følgende bemærkning i rapportens punkt
3.3: ”Due to last minute changes DANBN was forced to become involved in the search and
arrest phase itself”. Briterne ønskede adgang til de tilbageholdte personer for at indhente
efterretninger. Bemærkningen behøver ikke at være udtryk for, at danske styrker havde
været inde i målene.

Advokat Christian Harlangs supplerende afhøring af vidnet blev afsluttet kl. 14.50.

Sagen drøftedes.

Sagen udsat til fortsat hovedforhandling den 20. marts 2018 kl. 9.30.

Retten hævet kl. 14.57.

(Sign.)

— — —
Udskriftens rigtighed bekræftes. Østre Landsret, den 20-03-2018

Helle Spenner
sektionsleder

